

กรณีศึกษาสหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด จังหวัดสระแก้ว

(1) ความเป็นมา

สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว ก่อตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเลี้ยงโคนม โดยการนำของนายอำนาจ ทงกัก รวบรวมกลุ่มของเกษตรกรที่เพาะปลูกพืชไร่ซึ่งประสบปัญหาการขาดผลผลิตตกต่ำมากและยังถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางให้หันมาประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมทดแทนการปลูกพืชไร่ และได้รับจดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์ขึ้นเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2530 โดยใช้ชื่อว่า สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด มีสมาชิกแรกเริ่ม 200 ราย โคนม 1,000 ตัว ทุนเรือนหุ้น 60,000 บาท มีสมาชิก 762 คน กลุ่มสมาชิก 14 กลุ่ม ทุนเรือนหุ้น 142,005,539 บาท (31 สิงหาคม พ.ศ. 2563-รายงานประจำปี พ.ศ. 2563)

(2) การดำเนินงาน

การดำเนินงานกิจการของโคนมวังน้ำเย็น จำกัด มีการจัดทำสัญญาซื้อขายน้ำนมดิบกับบริษัท โพรโมสต์ ฟริสแลนด์ (ประเทศไทย) จำกัด พร้อมกับนายอำนาจ ทงกัก ได้สละที่ดินส่วนตัวจำนวน 15 ไร่ 61 ตารางวาให้กับสหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด เพื่อจัดตั้งสำนักงานและศูนย์รับน้ำนมดิบจากสมาชิก มีการประสานงานในเชิงบูรณาการทั้งระบบ นับตั้งแต่ทุน คน หลักทรัพย์ แหล่งความรู้ในด้านต่าง ๆ จึงได้ขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานราชการและเอกชน ประกอบด้วย 1) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้สนับสนุนเงินกู้ติดตามกำกับและแนะนำตรวจสอบการใช้เงินกู้และการมีระเบียบวินัยในการใช้เงินของเกษตรกร รับโอนค่าน้ำนมดิบจากบริษัทให้สหกรณ์ 2) กรมส่งเสริมสหกรณ์ สนับสนุนช่วยเหลือให้ความรู้ แนะนำ รับข้อเสนอแนะเพื่อหาแนวทางแก้ไข ร่วมมือประชาสัมพันธ์และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) กรมปศุสัตว์ วางแผนกำหนดพื้นที่พิจารณาให้ความเห็นชอบเกษตรกรผู้สนใจการเลี้ยงโคนม ให้ความรู้ด้านปศุสัตว์จัดระบบมาตรฐานฟาร์มโคนม ดูแล ตรวจสอบคุณภาพน้ำนมดิบและอาหารสัตว์ให้ได้มาตรฐาน ร่วมมือประชาสัมพันธ์และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สสำรวจข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ 5) กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ตรวจสอบบัญชีและให้คำแนะนำในการดำเนินงานกิจการของสหกรณ์ 6) สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ออกเอกสารสิทธิ์การถือครอง จัดทำแหล่งน้ำในรายที่ขาดแคลนและต้องการ 7) องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย ฝึกอบรมให้ความรู้ทางด้านการเลี้ยงโคนม และ 8) บริษัทโพรโมสต์ ฟริสแลนด์ (ประเทศไทย) จำกัด รับซื้อน้ำนมดิบ ให้ความรู้และช่วยเหลือทางด้านวิชาการในเรื่องการเก็บรักษาน้ำนมดิบให้มีคุณภาพตลอดจนการดำเนินงานของศูนย์รับนมให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ ร่วมถ่ายทอดความรู้ทางด้านวิชาการ ให้ความร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกิจการธุรกิจของสหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด ประกอบด้วย

1) ธุรกิจสินเชื่อ

2) กิจการโรงงานผลิตผลิตภัณฑ์นมผง ซึ่งเป็นโรงงานแห่งแรกของประเทศไทย เพื่อลดการนำเข้านมผงจากต่างประเทศ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับน้ำนมดิบอีกทางหนึ่ง มีระบบการผลิตที่ทันสมัย มาตรฐาน GMP กระบวนการผลิตควบคุมด้วยระบบคอมพิวเตอร์และตรวจสอบคุณภาพทุกขั้นตอน

3) โรงงานผลิตผลิตภัณฑ์นม เพื่อเป็นการลดปัญหาน้ำนมดิบล้นตลาดและเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับน้ำนมดิบที่ผลิตได้ให้กับสหกรณ์ฯ จึงได้ก่อสร้างโรงงานผลิตผลิตภัณฑ์นมขึ้นเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2541 (มูลค่าการก่อสร้าง จำนวน 342 ล้านบาท) จำหน่ายนมพร้อมดื่มภายใต้แบรนด์ "นมวังน้ำเย็น" และ "ควิลไลฟ์" ซึ่งผลิตจากน้ำนมดิบแท้ 100% ผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์นมแปรรูป ยู.เอช.ที. และ พาสเจอร์ไรซ์ ซึ่งถือเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่วัตถุดิบด้วยการแปรรูปน้ำนมดิบที่รับซื้อจากสมาชิก เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปสู่ตลาด มาตรฐานและการผลิตระดับสากล สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด ได้ให้ความสำคัญกับการผลิตทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การคัดสรรวัตถุดิบคุณภาพสูง ผ่านการตรวจสอบให้ได้มาตรฐานสากลก่อนเข้าสู่กระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพ และทุกขั้นตอนของการผลิตจะถูกควบคุมด้วยระบบคอมพิวเตอร์เพื่อรักษามาตรฐานของผลิตภัณฑ์ นมพร้อมดื่ม "ตราวังน้ำเย็น"

4) ศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จึงจัดสรรงบประมาณบางส่วนจัดสร้างศูนย์รับน้ำนมดิบเพิ่มเติมในพื้นที่ห่างไกลและมีเกษตรกรเลี้ยงโคนมหนาแน่น ตลอดจนการให้บริการสมาชิกในพื้นที่ต่าง ๆ ได้จัดตั้งหน่วยบริการทางด้านโคนมขึ้น จำนวน 14 หน่วย เพื่อให้บริการที่ทั่วถึงในทุกพื้นที่ ได้แก่ หน่วยพื้นที่อำเภอวังน้ำเย็น (วังน้ำเย็น คลองสารพา หนองปรือ และ วังจำปี-วังแดง) พื้นที่อำเภอคลองหาด (ซับมะกรูด-ทรัพย์ตะเคียน) พื้นที่อำเภอเขาฉกรรจ์ (คลองหินปูน เขาสามสิบ ไทรทอง และ พระเพลิง) พื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอวัฒนานคร (ท่ากระบาก-คลองทราย) พื้นที่อำเภอสว่างสมบูรณ์ (วังใหม่ วังน้ำฝน คลองหวาย สีแยกไพรจิตร วังทอง-คลองยาอินทร์ และ โพธิ์เงิน-ทับทิมสยาม 05) ควบคุมดูแลโดยฝ่ายส่งเสริมโคนม โดยให้บริการทางด้านผสมเทียม การดูแลสุขภาพและรักษาพยาบาลโคนม การจัดการฟาร์ม และให้คำปรึกษาทางด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ปัจจุบันมีศูนย์รับน้ำนมดิบทั้งหมด จำนวน 4 ศูนย์ ได้แก่ 1) ศูนย์รับน้ำนมดิบวังใหม่ 2) ศูนย์รับน้ำนมดิบคลองหินปูน 3) ศูนย์รับน้ำนมดิบสีแยกไพรจิตร และ 4) ศูนย์รับน้ำนมดิบท่ากระบาก

5) โรงงานผลิตอาหารสัตว์ เมื่อจำนวนโคนมเพิ่มมากขึ้นความต้องการอาหารชั้นสำหรับโคนมก็เพิ่มขึ้น ทำให้การผลิตอาหารแบบผสมเองเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิกไม่เพียงพอต่อความต้องการ ตลอดจนคุณภาพก็ไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและปริมาณการผลิตน้ำนม สหกรณ์ให้ดำเนินการจัดสร้างโรงงานผลิตอาหารโคนมขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2541 วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่จัดหาได้ในท้องถิ่นซึ่งมีราคาถูกช่วยลดต้นทุนในการผลิต สามารถจัดจำหน่ายให้กับสมาชิกอย่างเพียงพอ โดยให้สมาชิกสหกรณ์เป็นผู้ถือหุ้น

6) โรงสีข้าว ปัจจุบันโรงสีข้าวสหกรณ์ฯ มีกำลังการผลิต 200 ตัน/วัน ผลิตข้าวสารหอมมะลิแท้ 100% โดยมีห้องทดลองในการตรวจดีเอ็นเอข้าวทุกเมล็ดทุกถุงจึงมีคุณภาพไม่มีการปลอมปน ภายใต้ตราวังน้ำเย็น และตราควิลไลฟ์

- 7) สถานีบริการน้ำมัน เปิดให้บริการแก่สมาชิกและลูกค้าทั่วไป
- 8) ฟาร์มเลี้ยงโคนม ก่อตั้งขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการเลี้ยงโคนมให้กับสมาชิกและผู้สนใจทั่วไป ได้เข้ามาศึกษาหาความรู้เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาฟาร์ม เพื่อยกระดับการเลี้ยงให้ตีมีมาตรฐาน
- 9) ธุรกิจฟ้ายโภชนาการ (Coffee Shop) บริการอาหารไทยและต่างประเทศ สะอาดถูกหลักอนามัย บริการจัดอาหารนอกสถานที่ จัดเลี้ยง ประชุมสัมมนา กาแฟ สดtek เปิดบริการทุกวัน
- 10) ร้านค้าสวัสดิการพนักงาน สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด จัดตั้งร้านค้าสวัสดิการสมาชิกและพนักงาน ขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์กลางการจำหน่ายสินค้า อุปโภค บริโภค เวชภัณฑ์สำหรับโคนม

(3) ผลความสำเร็จ

สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด เป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์นม คิว-ไลฟ์ นมจืดยูเอชที นมปรุงแต่ง รสหวานยูเอชที นมปรุงแต่ง นมรสช็อกโกแลต ข้าวหอมมะลิ บรรจุ 15 กิโลกรัม ข้าวหอมมะลิ บรรจุ 5 กิโลกรัม และ ข้าวหอมมะลิ คัดพิเศษ บรรจุ 50 กิโลกรัม อาหารสัตว์ อาหารโคนม ส.017 บรรจุ 50 กิโลกรัม อาหารโคนม ส.016 บรรจุ 30 กิโลกรัม และ อาหารโคนม ส.014 บรรจุ 30 กิโลกรัม

ผลประกอบการจากการดำเนินงาน (ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2563) มีปริมาณธุรกิจรวม 3,093.4 ล้านบาท โดยมีรายการต่าง ๆ ประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์นมผง 228.2 ล้านบาท ผลิตภัณฑ์นม 2,522.5 ล้านบาท (ร้อยละ 81.5 ของรายได้รวมของสหกรณ์) น้านมดิบ 120.8 ล้านบาท อาหารสัตว์ 122.2 ล้านบาท ร้านสวัสดิการพนักงาน 12.1 ล้านบาท ร้านเวชภัณฑ์ 24.5 ล้านบาท ข้าว 3.6 ล้านบาท สถานีบริการน้ำมัน 46.7 ล้านบาท ฟาร์มเลี้ยงโคนม 2.9 ล้านบาท ร้านกาแฟ 7.9 ล้านบาท และธุรกิจสินเชื่อ 2.0 ล้านบาท

..

ที่มา: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, สมาคมปริญญาโทสำหรับผู้บริหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมสังคม วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต, YUNUS FOUNDATION, THAILAND และ มูลนิธิสัมมาชีพ. (2566). *การศึกษาเรื่องปัจจัย และกลไกการสร้างสรรคันวัตกรรมสังคมที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของไทย*